

Галєєв Я.В.

студент,

Науковий керівник: Прохазка Г.А.

кандидат юридичних наук, асистент,

Полтавський юридичний інститут

Національного юридичного університету

імені Ярослава Мудрого

РОЛЬ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ У ПРОЦЕСІ ПРОТИДІЇ БУЛІНГУ

Дитина є одним із найменш захищених суб'єктів правовідносин, що зумовлює особливий її статус та порядок захисту її права. Права дитини та їх захист виступають пріоритетним напрямом роботи всього загальнодержавного механізму як превентивного, так і карального. Наразі, українське суспільство стикнулося із загостренням соціально-небезпечної проблеми булінгу, до якої наше суспільно не готове ні в правовому полі, ні в соціально-інституційному, тому виникає нагальна необхідність дослідження можливості включення органів прокуратури в процес протидії булінгу, як запоруки можливості повної реалізації права дитини у суспільному житті. Важливо зазначити, що проблема булінгу піднімалась значною кількістю науковців, наприклад: К. Лоренцом, Д. Ольвеусом, Х. Лейманном, І. Бердишевим, І. Коном. Проте, можливість участі органів прокуратури у подоланні цього явища, ще не досліджувалась.

Наразі в українському законодавстві продовжується період абсолютного «Sede Vacante» щодо протидії булінгу, що на мою думку, спричинило справжній колапс можливості захисту прав дитини. За спостереженнями Всесвітньої організації охорони здоров'я станом на 2010 рік в Україні регулярного насилля в школах зазнавали близько 17% дівчат і 16% хлопців 11-15-річного віку [2].

Проте, за останніми статичними даними ЮНІСЕФ з проблемою булінгу в Україні протягом останніх трьох місяців стикалися 67% опитаних віком від 11 до 17 років. Майже чверть самі стали жертвами булінгу, при цьому майже половина з них нікому не розповідали про ці випадки [1]. Тобто, можливо стверджувати про динаміку розвитку та поширення булінгу на території України, що беззаперечно призводить до незадовільного стану прав дитини в нашій країні.

Дослідник Д. Ольвеус зазначив, що: булінг – це навмисна, систематична, повторювана агресивна поведінка, що ґрунтується на нерівності соціальної влади або фізичної сили [3]. Тобто, з юридичної точки зору булінг проявляється у застосуванні до «жертви» булінгу психологічного або фізичного насилля. Оскільки, найчастіше булінг проявляється у шкільному віці, то це призводить до порушення права на освіту, яке закріплене у ст. 53 Конституції України від 28.06.1996 року. Зокрема, стаття Конституції України зазначає: «Держава забезпечує доступність... освіти» – у випадку прояву

булінгу в шкільних умовах, порушується саме можливість доступності освіти, як соціального блага.

Відповідно до положень ч. 1 ст. 23 Закону України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 року: представництво прокурором інтересів громадянина або держави в суді полягає у здійсненні процесуальних та інших дій, спрямованих на захист інтересів громадянина або держави, у випадках та порядку, встановлених законом [4]. Ч. 2 ст. 23, конкретизує в інтересах яких громадян органи прокуратури можуть здійснювати процесуальні та інші дії: «.. якщо така особа не спроможна самостійно захистити свої порушені чи оспорювані права або реалізувати процесуальні повноваження через недосягнення повноліття..». Тобто, можливо стверджувати про наявність у прокуратури не тільки повноважень на захист прав неповнолітніх, а обов'язку їх захисту – тобто, функції прокуратури щодо захисту прав і свобод дітей.

Положення Закону конкретизуються у відомчому нормативному акті – Наказі Генеральної прокуратури України «Про організацію діяльності органів прокуратури щодо захисту прав і свобод дітей» від 06.12.2014 року [5]. Відповідно до п. 11.1 прокуратури усіх рівнів повинні проводити перевірки щодо додержання прав дітей загальноосвітніх школах і професійних училищах соціальної реабілітації, будинках дитини при виправних колоніях – не рідше одного разу на півріччя.

Тобто, можливо стверджувати про наявність правової підстави для органів прокуратури здійснювати моніторинг та активно протидіяти булінгу у шкільному середовищі.

Проте, наразі органи прокуратури не використовують у повному обсязі правові можливості щодо протидії булінгу. На мою думку, одним із можливих варіантів залучення органів прокуратури до процесу запобігання булінгу є впровадження програми, яка є визнана міжнародною спільнотою – Olweus Bulling Prevention Program (OBPP) [7].

Ця програма була розроблена, вже згаданим, дослідником Д. Ольвеусом і запроваджена на державному рівні в цілому ряді держав, наприклад: Норвегія, США. Розглядаючи досвід Норвегії, то практика довела: при використанні цієї програми можна знизити кількість жертв і число переслідувачів на 30-50%, а крім того, зменшити кількість підліткових злочинів на кшталт злодійства, крадіжок, розбою, зґвалтувань [6, с. 45]. На мою думку, застосування органами прокуратури такої програми протидії булінгу значно підвищить рівень захисту прав дитини, крім цього, надасть прокуратурі додаткового важеля щодо протидії дитячій та підлітковій злочинності.

У США програма Д. Ольвеуса стала однією з базових програм превенції насильства серед дітей та підлітків, які реалізуються в США на державному та регіональному, зокрема, програма реалізується правоохоронними органами, проте без участі органів прокуратури, у яких відсутні такі повноваження.

Таким чином, підводячи підсумки можливо стверджувати, що органи прокуратури в Україні наділені широкими повноваженнями щодо захисту прав дітей, проте не реалізує їх у повному обсязі. Відсутність необхідного реагування проявляється у мінімальному рівні активності щодо протидії

булінгу, який набув значного поширення в освітньому просторі і значною мірою зменшує можливість реалізації гарантованого конституційного права на освіту, а отже стає передумовою розвитку несприятливих і соціально-небезпечних явищ (злочинність, правовий нігілізм тощо). Тому, наразі є крайня необхідність реалізації органами прокуратури усього спектру належних їм повноважень щодо захисту прав дитини від булінгу. В першу черга така протидія може здійснюватися у підвищення активності щодо моніторингу ситуації забезпечення прав дитини в навчальних закладах. В подальшому, це можливість впровадження саме органами прокуратури програми – Olweus Bulling Prevention Program (ОВПП), яка є взірцевою для протидії булінгу у світі.

Список використаних джерел:

1. Рада взялася за булінг у школах. Пропонують підвищити штрафи за фізичне або моральне знущання [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://tsn.ua/ukrayina/rada-vzylasya-za-buling-u-shkolah-proponuyut-pidvischiti-shtrafi-za-fizichne-abo-moralne-znuschannya-1226832.html>
2. Социальные детерминанты здоровья и благополучия подростков. Исследование «Поведение детей школьного возраста в отношении здоровья»: международный отчет по результатам обследования 2009–2010 гг. / под ред. С. Currie и др. – Копенгаген : Европ. регион. бюро ВОЗ, 2012 г. (Сер. Политика охраны здоровья детей и подростков. – Вып. № 6).
3. Olweus D. Bullying at school: What we know what we can do. N.Y.: Wiley-Black – well, 1993.
4. Закон України «Про прокуратуру» [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#n195>
5. Про організацію діяльності органів прокуратури щодо захисту прав і свобод дітей [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0016900-14>
6. Барліт А.Ю. Форми і методи подолання (мінімізації) соціально-педагогічної та психологічної проблеми булінгу в освітньому середовищі / А.Ю. Барліт, О.О. Барліт // Горизонти освіти. – 2012. – № 2. – С. 44-46.
7. Olweus Bullying Prevention Program (2003) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.clemson.edu/olweus

Марченко В.Ю.

студент,

*Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого*

ДОКТРИНА «СРІБНОГО БЛЮДЦЯ» ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

Інститут допустимості доказів є гарантією забезпечення принципу законності та верховенства права, реалізації положень п. 2, 3 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [4]. Проте проблема